

Óvoda az egyetemen: A bölcsészképzés lezüllesztése az USA-ban*

Ha azt kérdezik van-e ma Amerikában szellemi élet, a válaszom: nincsen. Az irodalmi újságírás nagy korszakának lezárulása óta — melyet Edmund Wilson, az Algonquin-kör**, és a politikailag elkötelezett *Partisan Review* fémjelzett — Amerikának nincs olyan irodalmi kultúrája, mely kedvező közeget nyújthatna az eszmék számára. Mary McCarthy Párizsba költözött, Susan Sontag pedig, vagy fél tucat ígéretes esszé után elmerült a francia modorosságba és pepceselésbe. Amikor a pop kultúra iránt mutatott dicséretes érdeklődése miatt támadások érték, Sontag ejtette a témát, mint aki darázs-fészekbe nyúlt, s azóta sem szerezte vissza '60-as években kiérdemelt rangját.

Abban az évtizedben egy életerős és intellektuális gondolkodásmód öltött testet. Emerson, Whitman és Hart Crane látnoki hagyományának örököseként szenvedélyes, prófétikus hang szólalt meg Allen Ginsberg, Norman O. Brown és Leslie Fiedler műveiben. De nem sok követőjük akadt. A '60-as évek tényleges gondolkodói teljesítménye szórványos és szűkkörű, s a folyamatosság vonala megszakadt.

Amerika jelenlegi szellemi válságának gyökere a '60-as évek nemzedéke legmerészebb és leginkább újító szellemű tagjainak tragikus eltűnésében keresendő. A kábítószer képes volt kitágítani a szellem hatókörét, de meggátolta hosszútávú produktivitását,

* Camille Paglia: *Vamps & Tramps*. Vintage, New York, 1994 97–102.

** New York-i írók, újságírók, akik a húszas években az Algonquin Hotel-ben találkoztak. Tagjait szellemességük és kritikai ítéleteik kíméletlensége tette hírhedtté. (A ford.)

melynek ígétét a rock zene úgynevezett „pszichedelikus” korszaka csillantotta meg.

A hatvanas évek legharcedzettebb diákjai többnyire nem a szakmában helyezkedtek el, melyben az előrehaladás nevetséges szabályai ötven éve változatlanok. Átengedték a terepet kevésbé tehetséges kortársaiknak, azoknak a se hús, se hal karrieristáknak, akik az ötvenes évek mértéktartó módiját követték

Semmire sem igaz ez annyira, mint a tudományos életre. A diáklázadások hatása az amerikai egyetemeken tisztavirág életű volt. Az igazi radikálisok nem folytattak posztgraduális tanulmányokat. Ha mégis, hamarosan lemorzsolódtak, vagy kicsivel később az egyetemi alkalmazási és támogatási rendszer következtében hulltak ki a rostán, mely az alkalmazkodást és a talpnyalást díjazza. Az egyetemek a percemberek és a kalmárok ölébe hullottak, akik manapság a nyugdíjas állások többségét birtokolják. Az eszméket az egyetemekre száműzték, az egyetemet viszont kulik kormányozták.

Az elterjedt nézet szerint ezek veszélyes baloldali elemek volnának, Roger Kimball kifejezésével, „szerződéses radikálisok”, akik felforgató eszméket terjesztenek az amerikai intézményekben. Valójában azonban ezek az emberek távolról sem radikálisok. Az autentikus baloldaliság egyáltalán nincs jelen tekintélyesebb egyetemeinken. A fajok, osztályok és nemek kérdéseiben „multikulturálisok” és a „politikailag korrektek” voltaképpen a finomkodó hagyomány tiszteletteljességének és konformitásának továbbvivői. Az amerikai kedvességet tették intézményessé, melynek elsődleges célja az, hogy ne bántson meg senkit, s ezt úgy kell tennie, mintha nem venné észre az emberek és kultúrák közti különbségeket és eltéréseket.

A politikailag korrekt professzorok, akik támadják a nagy európai írók és művészek „kánonját” súlyos károkat okoztak a legjobb amerikai egyetemek és főiskolák alapképzésében. Ezek az emberek ráadásul még csak nem is hisznek igazán őszintén semmiben. A valódi radikálisok kiállnak valamiért és kockáztatnak valamit; ezek az egyetemi oktatók azonban túlságosan elkényeztetett, kövér macskák, akik pályafutásuk során nem törtek lándzsát egyetlen dolog mellett sem. Semmi sem történt velük egész életükben. Nem mentek háborúba; soha sem voltak állástalanok vagy pénztelenek. Nincs semmi tapasztalatuk vagy tudásuk az egyetemen kívüli dolgokról, kiváltképp a munkásemberek életéről. Politikai nézeteik

szenimentális képzelgések és megalapozatlan verbális kategóriák divatos szövedéke. Saját kiváltságos helyzetük miatt érzett büntudatuk a kiváltságosok és a nélkülözők szembeállításának leegyszerűsítő melodramájává dermesztette politikai nézeteiket.

A humán tudományok szellemi vitáinak színvonalát nem hagyta érintetlenül azok szűkkörű tájékozódása, akik a háború utáni időszak tanszékekre szabdalt és túlszakosodott egyeteméről kerültek ki. Az újkritika, elvetve a német filológia historizmusát, olyan tudósnemzedéket termelt ki, mely az irodalmat történeti kontextusától elszakítva értelmezte. Ez ideális táptalajt jelentett a francia teóriának, a '40-es és '50-es évek saussure-i paradigmájának, mely régésrég idejétmúlttá vált, mikor az amerikai tudósok a '70-es évek elején ráharaptak. A francia teória nem a hatvanas évek szimbóluma volt, hanem épp ellenkezőleg azon befolyásos, pedáns professzorok kezére játszó védekezési stratégia, akik makacsul ellenálltak e felforgató évtized etnikai és kulturális forradalmának. Foucault, ez a bőbeszédű szerencselovag, aki soványka kutatómunkájából messzemenő következtetéseket vont le, különösen vonzotta az irodalomtudósokat, akik kerülő utak nélkül akartak jártasságot szerezni a világtörténelemben, az antropológiában és a politikai gazdaságtanban.

A hatvanas évek nemzedékét, véleményem szerint, részben azok a homályos nézetek futtatták zátonyra, melyek sötét, konspirációs és karkai színekkel festették le az intézményeket. Nem ismerték fel azt a pozitív szerepet, melyet az intézmények egy sokrétű gazdasággal rendelkező társadalomban játszanak. A kapitalizmus irdatlan disztributív hálózata Amerikában olyannyira jól működik, hogy tehetős, középosztálybeli humanistáink észre sem veszik. A kapitalizmus hozzájárulását a modern individualizmus, s így a feminizmus fejlődéséhez egyszerűen figyelmen kívül hagyják. A nőtudományi programokban, és a menő, Foucault-követő irodalomtanszékeken manapság ez a önhitt ahistorizmus a norma. A baloldali tudósok tényekkel szembeni közömbösségükkel, gondatlanságukkal, lustaságukkal és a szakszerűség megbocsáthatatlan hiányával saját ügyüket jártatták le, melynek alapelveivel — '60-as évekbeli libertinusként — jómagam általában egyetértek. A hatvanas évek világnézetét, mely a természetet és a kultúrát egyként integrálta, nagyhangú, egymással versengő érdekcsoportok sajátították ki maguknak.

Ebben az egyetemek jártak az élen a feketetudományok gettójának megteremtésével, mely létrehívta a nőtudományokat, ami viszont a homoszexuálistudományokat nemzette. Ezen mesterségesen életre keltett, kvázi tudományok egyike sem volt képes feltámasztani a hatvanas évek gondolkodásának sokszínű panorámáját. Mindegyik csupán a maga szabályait fektette le és saját hűséges embereit futatta, akik olyan zárt rendszert teremtettek, melyben a kutatás elválaszthatatlanná vált a politikától. Ami azt illeti, igencsak kétséges, vajon a feketék, a nők és a homoszexuálisok valódi érdekeit szolgálják-e ezek a politikai hűbértokok. A nőtudományi kurzusok ennek ellenkezőjét sugallják: ezek hívták életre a gondolatrendőrség új formáját a politikai korrektséget. Jelenleg nincs olyan konzervatív erő a kormányzásban, vagy azon kívül, mely e kérlelhetetlen mozgalomhoz fogható megfélemlítésre volna képes. A kisebbségi vélemény elnyomása szisztematikus formát öltött az egyetemi alkalmazás és támogatás gyakorlatában. E patkányverseny győztesei rendre elcsodálkoznak az ilyesféle vádak hallatán, hiszen az ő konvencionális, és divatos nézeteinek kifejtése elé senki sem gördített akadályt.

Az idén, amikor néhány nagyhírű amerikai egyetemen tartottam előadást, közvetlen összeütközésbe kerültem a politikailag korrekt intézményekkel. A feminista oktatók a Harvardon és másutt bojkottálták előadásomat, számos egyetemen pedig szórólapok keringtek, melyek tévesen a szélsőjobboldal hangadójaként aposztrofáltak. Előadásomat követően a Brown Egyetemen puhány, tapasztalatlan, ámde súlyosan neurotikus, fehér, középosztálybeli lányok acsarkodtak rám, mivel megerőszakolásról vallott divatos, feminista nézeteiket írásaimban kifiguráztam. Ilyen hisztérikus légkörben lehetlenné válik a racionális eszmecsere.

Az egyetem válságának szociológiai gyökerei a második világháborút követő évtizedekben keresendőek, amikor a felsőoktatásban részesülők száma rohamos növekedésnek indult Amerikában. A „babyboom” — a háború utáni demográfiai hullám-nemzedékének egyetemre kerülésével a felsőoktatási intézmények megszorító intézkedésekre kényszerültek, s zökkenőmentes működésük érdekében kíméletlen piaci stratégiákhoz folyamodtak. A költségek folyamatos növekedésével szigorúan üzleti kapcsolatba kerültek a szülőkkel. A szellemi kérdéseket hamarosan háttérbe szorította

a legfőbb probléma: szüleik pénzén „szép éveket” biztosítani a diákoknak.

A '70-es évek elejére az amerikai egyetemeken elszaporodtak a főfoglalkozású hivatalnokok, akik a campusról, mint „közösségről” papoltak, melyet — ahogy azt az oktatók hamarosan felismerték — az ildomos beszéd, véleményalkotás és viselkedés láthatatlan szabályrendszerei irányítottak. Az utóbbi tizenöt évben e hivatalnokok egy része, kiváltképp a diákvezetők, valamint az elsőéveseket pátyolgató adminisztrátorok baljós szövetségre léptek a nőtudományi programokkal, s szólamaikat kezdték átítatni a párkapcsolatokról, a szexuális preferenciákról és hasonlókról alkotott legújabb politikailag korrekt nézetek. Sok diák, akikre jómódú és elfoglalt szüleiknek nem jutott ideje, rendkívül hálásak voltak ezért a törődésért. Az ilyesféle elkényeztetés vezetett a felháborító beszéd-kódexekhez, melyek arra valóak, hogy a diákokat megkíméljék az élet realitásától. Az egyetem ma nem az eszmék porondja, hanem óvoda, melyben a gyerekkor a végtelenségig kitolható. Ennek köszönhető, hogy azok az oktatók, akik ragaszkodnak a szólásszabadság magasztos elvéhez harcban állnak a paternalista adminisztrátorokkal és a félrevezetett szülőkkel.

Az amerikai egyetemek ilyesféle nyári tábor mentalitása közegette, a valódi szellemi viták hevesége csak az általános jó hangulatot árnyékolja be. Ambíciózus bölcsészprofesszorok a legkorszerűbbnek vélt „elmélet” téglafalai mögött fejtik ki tevékenységüket, noha az már Párizsban sincs divatban. Az Ivy League* legmagasabb pozícióit széleskörű művészeti jártassággal nem rendelkező, szürke, faramuci filiszterek kaparintották meg, egyszerűen azért, mert helyes nézeteket vallanak és megfelelő kapcsolatokkal rendelkeznek. Az elmúlt húsz évben a konferenciák váltak az egyetemi élet infernális motorjává. A konferenciákon résztvevő holdvilágképű irodalmárok folytonosan úton lévő nemzetközi csapata a humán tudományok új központjaiból verbuválódik. E rendezvények dicséretes célja kezdetben az interdiszciplináris eszmecsere erősítése volt, a konzervatív, rugalmatlan és elkényelmesedett egyetemi tanszékek korlátozó keretein kívül. A francia teória vírusa azonban rászabadult a világra. A humán tudományi központok egy-kettőre

* Az USA keleti partján lévő nagy múltú, rangos egyetemek (Harvard, Yale, Princeton, Cornell, Brown, stb.) gyűjtőneve. (A ford.)

karrieristák karámjává váltak, ahol a szűkkeblű spekuláció és a belterjes ügyeskedés ugyanolyan követelmény, mint a Wall Streeten.

A halkszavúbb és hagyománytisztelőbb tudósokat háttérbe szorították a konferenciák tömegei, s ennek a kutatás látja kárát. A humán tudományi központokat ma kis, amorális kádercsoportok irányítják, melyeket nemzeti szinten a bajtársiság, a favorizálás, a patronálás és az érdekszövetség kötelékei kapcsolnak össze. Az amerikai szellemi életnek égető szüksége van e kapcsolatok felülvizsgálatára. A kezdet jelei már láthatók: áprilisban, egy prominens tudós nő pert indított a Massachusetts Institute of Technology ellen, mivel az tétlenül nézte, hogy a Harvard Egyetem kultúratudományi központjához szoros szálakkal kötődő politikailag korrekt tanszéki oktatók szövetkezése belső puccshoz vezessen.

A liberális egyetemi emberek előtt álló dilemmát az oldja meg, ha szót emelnek a szakmájukban uralkodó korrupció ellen. Az oktatás reformja manapság túlságosan gyakran hárul a konzervatívokra. Saját reform javaslataim között szerepel például az összes irodalmi konferencia eltörlése, illetve a nőtudományok felváltása a világtörténelem, az antropológia, a pszichológia és a tudomány alapos ismeretére épülő szextudományokkal. A mai, politikailag korrekt Amerikában a minőség, a tanulás és a szellemi kiválóság kérdései kimentek a divatból.

Budapest

Camille Paglia
Fordította: Beck András